

Právo na zaopatření

eFocus

Právo některých osob na zaopatření je zvláštním druhem výživného, který do našeho právního řádu přinesla rekonstrukce účinná od 1. ledna 2014. Nejedná se o institut rodinného práva, ale o institut práva dědického a jeho nárok vzniká v souvislosti se smrtí osoby, která vyjmenovaný osobám poskytovala zaopatření nebo s nimi byla ve vztahu, který popisuje zákon.

Občanský zákoník – zákon č. [89/2012](#) Sb., dále také „zákon“, v § 1665 až 1669 poskytuje nově několika skupinám osob právo na zaopatření. Těmito osobami jsou nedědicí nepominutelný dědic, manžel zemřelého, těhotná vdova po zemřelém, matka jeho dítěte, jeho rodiče a osoby požívající bezplatné zaopatření v domácnosti.

Pro všechny oprávněné osoby je společný jejich vztah k zemřelému a také jistá logická spřízněnost, plynoucí z toho, že (alespoň podle důvodové zprávy k občanskému zákoníku) účelem zákona je zmírnění negativních dopadů, které pro tyto osoby znamená smrt blízkého člověka. Ve všech případech je právo na zaopatření pomocným nástrojem, který by měl ve dnech bezprostředně následujících po smrti zajistit nezbytné potřeby oněch povinných osob. Tento bohužel úmysl zákonodárce v praktickém životě ovšem narazí na časové omezení. Pokud totiž není zaopatření poskytnuto dobrovolně, musely by se ho oprávněné osoby domáhat soudně, což je ovšem tak časově náročné, že efekt bezprostředního zaopatření bude minimalizován. Průměrné soudní řízení totiž podle současných statistik trvá několik měsíců. Patrně tedy bude praktické, aby se oprávněné osoby obracely na soudy s návrhem na vydání předběžného opatření.

Další otázkou je nalezení povinné osoby, která má zaopatření poskytnout, tedy osoby nebo osob, proti nimž má takový návrh směřovat. Nejčastěji půjde o dědice či o správce pozůstalosti, ovšem ve složitějších případech může být komplikované a časově náročné zjistit, kdo (které skupiny osob) přicházejí v úvahu jako dědicové. Zaopatření bude vypláceno z pozůstalosti, tzn. třetí komplikace může vzniknout, pokud pozůstalost nedosahuje takové výše, aby z ní vůbec bylo možno zaopatření poskytovat, popř. pokud součet všech částek připadajících na zaopatření jednotlivých skupin osob převyšuje hodnotu pozůstalosti.

Protože však jde o zcela nové instituty, s nimiž dosud nemáme žádnou praktickou zkušenost, bude zapotřebí počkat, jak si s novým institutem poradí skutečný život.

Podívejme se aspoň ve stručnosti na jednotlivé skupiny oprávněných osob.

Nedědicí nepominutelný dědic

První skupinou oprávněných osob je nedědicí nepominutelný dědic. Nepominutelnými dědici jsou pouze děti zemřelého. Nedědí tehdy, pokud se dopustily zavrženíhodného jednání vůči zemřelému nebo proti jeho pořízení pro případ smrti (například závěti) nebo pokud byly vyděděny. Takové osoby mají právo na nutnou výživu, pokud se jim jí nedostává a pokud nejsou schopny se živit samy. Právo na nutnou výživu však nemá ten, na jehož místě dědí jeho potomek, nebo je-li jeho potomek na jeho místě povolán k povinnému dílu. V praxi tedy nebude moci požadovat zaopatření ten, kdo dědictví odmítl nebo se ho vzdal ve prospěch jiného dědice. Vyjasnění podmínky, podle které se dítěti

nedostává nutné výživy a není schopno se samo živit, bude věci dokazování před soudem.

Výši takto poskytovaného výživného zákon omezuje na nutnou výživu, což je nejnižší úroveň výživného ze všech druhů. V praxi půjde o částky spíše stokorunové než vyšší. Zákon dále stanoví, že oprávněný nemůže dostat z pozůstalosti více, než kolik by činil jeho povinný díl. Aby soud měl s čím porovnávat, bude tedy muset nejprve zjistit, jaká by byla výše dědického podílu oprávněné osoby.

Pokud jsme si v úvodu řekli, že právo na zaopatření má pomáhat bezprostředně po smrti nejbližším pozůstalým, pak nutnost dokazování a zjišťování výše dědického podílu (mnohdy za pomoci znaleckých posudků) tento účel zákona poněkud rozmělnuje.

Dodejme ještě, že doba poskytování tohoto zaopatření není zákonem nijak omezena, tzn. může jít i o období poměrně dlouhé (i několika let). O zániku poskytování zaopatření by musel rozhodnout soud. Důvodem pro změnu by patrně byla změna poměrů, kterou by bylo třeba před soudem tvrdit a prokázat.

Pozůstalý manžel, těhotná vdova a matka dítěte zemřelého

Pozůstalý manžel má právo na slušnou výživu z pozůstalosti po dobu šesti týdnů po smrti manžela. Je-li vdova těhotná, má právo na slušnou výživu až do konce šestého týdne po porodu; totéž právo má i matka zůstavitelova dítěte, která nebyla za zůstavitele provdána.

Zaopatření pro tyto osoby (manžel, manželka, těhotná matka dítěte) je zákonem omezeno na šest týdnů po smrti, resp. až do konce šestého týdne po porodu (při zohlednění délky těhotenství může těhotná vdova nebo žena čekající dítě se zemřelým pobírat zaopatření maximálně po dobu deseti měsíců).

Podmínkou v tomto případě není vedení společné domácnosti zemřelého a oprávněných osob. Zajímavostí je rozhodnutí zákonodárce pomoci zaopatřením matce dítěte zemřelého, i jen těhotné, avšak nikoliv nesezdanému partnerovi.

Pozůstalému manželovi poskytuje zákon ještě jedno zaopatření, a to v nutné výši do uzavření nového manželství za podmínky, že mu byl zákonný dědický podíl odepřen nebo zkrácen, pokud se mu zaopatření jinak nedostává a pokud není schopen sám se živit. Manžel však nemůže dostat z pozůstalosti více, než kolik by činila polovina jeho zákonného dědického podílu. Právo na nutné zaopatření nenáleží manželovi, který bez vážných důvodů nesdílel se zůstavitelem rodinnou domácnost, manželovi nezpůsobilému být dědicem ani manželovi, který se dědictví zřekl nebo je odmítl.

Pozůstalý rodič

Další skupinou osob, které mají právo na zaopatření po smrti jiného, jsou rodiče zemřelého, ovšem jen za předpokladu, že jim byl odepřen nebo zkrácen dědický podíl za současného splnění dvou podmínek: že se jim takového zaopatření jinak nedostává a že nejsou schopni se sami živit. Současně rodiče nemohou dostat z pozůstalosti více, než kolik by činila třetina jejich zákonného dědického podílu. Právo na nutné zaopatření nenáleží rodiči nezpůsobilému být dědicem, rodiči, který se dědictví zřekl nebo je odmítl, ani rodiči, který se dopustil činu zakládajícího důvod k vydědění.

Tyto podmínky jsou natolik omezující, že prakticky vylučují pozůstalého rodiče z práva na zaopatření.

Spolužijící osoby s bezplatným zaopatřením

Osobám, které požívaly až do smrti zůstavitele bezplatné zaopatření v jeho domácnosti, přísluší stejné zaopatření ještě tři týdny po smrti zůstavitele. Zákon v tomto bodě konečně pamatoval na

nesezdané partnery a nezletilé děti, tedy osoby, které v době smrti žily v domácnosti zemřelého a požívaly bezplatné zaopatření, ovšem dobu poskytování takového zaopatření omezuje na tři týdny. Otázka výše zaopatření, které má být poskytnuto ve stejné úrovni, jakou zemřelý poskytoval oprávněným osobám před svou smrtí, bude předmětem dokazování u soudu.

Na vyhodnocení dopadu výše zmíněných ustanovení je zatím, po roce účinnosti nového občanského zákoníku, příliš brzy. Na praktickou aplikaci nové právní úpravy si tedy budeme muset ještě počkat.

JUDr. Daniela Kovářová,
advokátka,
šéfredaktorka Rodinných listů

Názor byl publikován v rámci vydání EPRAVO.CZ Digital - březen 2015.

EPRAVO.CZ Digital si můžete stáhnout ZDARMA na App Store a Google Play, a to přímo z Vašeho tabletu či chytrého telefonu. Pokud máte již aplikaci staženou, postačí si stáhnout pouze nové vydání. Využít můžete také webový archiv starších čísel na adrese tablet.epravo.cz.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Recenze publikace: Chalupa, R. Zákon směnečný a šekový - komentář směnečné části. Zákon o mezinárodním právu soukromém - komentář směnečné části. Praha: Leges, 2021, 646 s.](#)
- [Recenzia](#)
- [Budoucnost je v technologiích i udržitelnosti](#)
- [Anotační recenze: Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení](#)
- [Věznice jsou přeplněné a věznění příliš drahé. Knihou Tresty budoucnosti chce INFO.CZ otevřít diskuzi o změnách](#)
- [Recenze na knihu: Zdeňková, V., Seidlová, M., Čornejová, H., Peterová H.: Jak správně vytvářet a využívat FKSP: Jak postupovat při poskytování příspěvku na stravování.](#)
- [Recenze na knihu: Zuzana Strnadová: Co by měl vědět příjemce dotace. 1.vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2019, ISBN: 978-80-247-3076-9](#)
- [Ondřej Chmela: Zrušení poplatku za podnět k ÚOHS lze považovat za správné](#)
- [Anotační recenze: Koudelka, Z., Průcha, P., Zwyrtek Hamplová, J.: Zákon o obcích \(obecní zřízení\) - Komentář. Praha: Leges, 2019, 480s](#)
- [Pražské finále osmého ročníku konferencí Soukromé právo](#)
- [Recenze: Jakub Tomšej a kolektiv - Zaměstnávání cizinců v České republice](#)